

Az idők a társadalomban

Kompetenciaterület:
Szociális, életviteli és környezeti kompetencia

11. évfolyam

Programcsomag:
Polgár a demokráciában

A modul szerzője: Vásárhelyi Judit

MODULLEÍRÁS

Ajánlott korosztály	16-17 évesek
Ajánlott időkeret	2 × 45 perc
A modul közvetlen célja	Tudatosítani a tanulóknál, hogy az időskor az életünk természetes szakasza, megtapasztaltatni velük az öregekről kialakult sztereotípiák többségének érvénytelenségét, és ösztönözni őket ezek felülvizsgálatára. Felismertetni velük a különböző életszakaszok eltérő szükségleteit.
A modul témái, tartalma	Témák: Identitás – szocializáció, család, hagyomány; kapcsolatok – felelősség, segítségnyújtás, tolerancia; konfliktus – előítélet; életmód – életminőség; kultúra – generációk; erkölcs és jog – normák, szabályozás Tartalom: Az emberi élet szakaszai. Az életkori szerepek viszonylagos állandósága. Az idősök helye a társadalomban. A magyar társadalom öregedésének okai. Különböző generációk egymás mellett. Sikeres idős emberek. A magány a fiatalok és az idősök között.
Megelőző tapasztalat	Beszélgetés arról, hogy ki milyen szerkezetű családban él, a milyen előnyei, illetve hátrányai vannak annak, ha több generáció él együtt.
Ajánlott továbbhaladási irány	A Szerelm c. magyar film megtekintése
A kompetenciafejlesztés fókuszai	Önszabályozás: felelősségvállalás, törődés A szociális kompetenciákhoz szükséges kognitív készségek: problémaazonosítás, problémamegoldás Társas kompetenciák: empátia, kommunikációs készségek, konfliktuskezelés
Kapcsolódási pontok	A NAT-hoz: Ember és társadalom Tantárgyakhoz: osztályfőnöki óra; társadalomismeret Modulokhoz: Előregedő társadalmak (szka211_21); Civil kezdeményezések (szka211_22); A családi élet ciklusai (szkb212_01)
Támogató rendszer	Társadalomstatisztika. KSH, 2006 Iván László „Öregedés: Örök Ifjúság?” című előadása a Mindentudás Egyetemén www.mindentudas.hu/ivan/20040503ivan.html

Bevezető gondolatok

Az öregedés tudománya a teljes élet tudománya. Az öregedés csak részben magyarázható, az idősök a mai társadalomban – ellentétben más korokkal – nemhogy nem eszmények, egyenesen hátrányos helyzetben vannak, diszkriminációtól szenvednek. A lehetséges hosszú és tartalmas

életre részben már ifjú korunkban készülhetünk, de nemcsak személyes ismereteink és készségeink fejleszthetők azért, hogy jó öregkorunk legyen. A mai időseket körülvevő társadalomnak is meg kell tennie értük a magáét. A közfigyelem felkeltése fontos. Tudatossá kell tennünk, hogy nem minden halandó, de aki megszületett, meg is hal: ez az idős embereket körül vevő közösség szellemi-erkölcsi képességeinek végső próbája.

Módszertani ajánlás

A modul Shakespeare Ahogy tetszik című regényes színművének részletével indul, amelynek segítségével áttekinthetők az emberi élet szakaszai. Ez a műrészlet megadja a modul alaphangját, hiszen az idősekkel a többi generációval való kapcsolatuk és társadalmi helyzetük szempontjából foglalkozunk

Két változatot ajánlunk a téma feldolgozására. A mindkét variációban megtalálható brainstormingot követően az A változatban a tanulók nagyobb önállóságot kapnak a felvetett, az öregek helyzetét feltáró kérdéssor megválaszolásában, a B változatban ez tanári irányítással történik.

Az A változatban az első óra végén fakultatív feladatot kap az arra vállalkozó legfeljebb 1-2 tanuló: interjút kell készíteniük a környezetükben található sikeres idős emberekkel. Készíthetnek hangfelvételt vagy videofelvételt, de elképzelhető az is, hogy a jegyzeteik alapján számolnak be a tapasztalatokról. Mivel erre a munkaszakaszra mindössze 15 perc áll rendelkezésre, nincs mód több interjút meghallgatni. Ha többen szeretnék elvégezni a feladatot, rövid, néhány mondatos összefoglalót kérünk tőlük. Mindenképpen maradjon néhány perc a többi tanuló hasonló élményeinek felvetésére és a tömör összegzésre. Ha nagy az érdeklődés, lehet megoldást találni több interjú megjelenítésére is például az iskolaújságban vagy az iskolai honlapon.

A személyes élmények utáni érvelő vita esküdtszéki tárgyalás formájában zajlik. Az állításhoz, illetve tagadáshoz érveket sorakoztató 3-3 tanuló kiválasztásánál ügyeljünk arra, hogy a feladatra alkalmas diákokat válasszunk. Az „esküdtszék” az érvek elhangzása után előre megbeszélte módon jelzi, hogy kivel ért egyet. Ezután hozza meg a döntést a „bíró” (a tanár, de jobb esetben egy rátermett diák).

A B változatban egy Németh László idézet segítségével döbbsentethetők rá a tanulók arra, hogy az utóbbi évtizedekben mennyit változott a fiatalok és idősek helyzete, illetve megítélése.

Az ezt követő plakátkészítés az idősekkel való kommunikáció, illetve az ő szükségleteik felismerése alakítja a tartalmat. Ebben az esetben a saját személyes és a foglalkozás során közvetlenül nyert élmények és tapasztalatok, valamint a csoport összetétele befolyásolja a végső eredményt. Fontos előre hangsúlyozni, hogy ebben az esetben nem művészi alkotás létrehozása a cél, hanem a megfelelő tartalmak kiválasztása és megjelenítésének hatékonysága. A plakátkészítéshez használható eszközök a legkülönbözőbbek lehetnek (filctoll, zsírkréta, vízfesték, tempera stb.) A plakátra lehet írni és rajzolni is.

Speciális javaslatok az értékeléssel kapcsolatban

A téma ebben a két órában nem dolgozható fel teljes egészében. Az értékelés is csak egy folyamat bizonyos szakaszához kapcsolódik, annál nagyobb jelentőségű azonban a motiváló és fejlesztő célú (formatív) értékelés, amely első sorban megalapozott pozitív visszajelzésekben

nyilvánul meg. Az értékelő szakaszban a csoportosulással történő véleményválasztás (A), valamint plakátok „üzeneteinek” megfogalmazása (B) elsősorban a tanárt orientálja arról, hogy milyen problémák foglalkoztatják a diákokat, illetve, hogy milyen hangsúlyokkal szükséges a továbbiakban foglalkozni a témával.

Ha idős a tanár, előfordul, hogy olyan megfogalmazásokkal találkozik, amelyek érzékenyen érintik. Az is elképzelhető, hogy éppen ezért nem nyilatkoznak meg őszintén a tanulók. Mindezzel számolni kell a feldolgozás során. Ha a tanár hiteles személyiség és ő maga is toleráns, nem sérti tanítványai önérzetét, méltóságát, tehát modellezi a kölcsönös bizalmon és tiszteleten alapuló bánásmódot, kisebb az esély ilyen problémákra. Osztálya ismeretében csak olyan mélységig merüljön el a témában, amit ő maga is elvisel, annyira engedje magához közel a gyerekeket, amennyire saját személyes határai megengedik. Ha a tanulók szándékosan sértően viselkednek, természetesen joga van ezt kikérni magának. Itt már fiatal felnőttekről van szó, akiktől méltán elvárható a megfelelő viselkedés a különböző generáció tagjaival is. A második óra végén készített megoldás-gyűjtemény nemcsak összegez, hanem lehetőséget ad egy megalapozottabb értékelésre. Sokat jelent ugyanis, hogy elhangzanak-e ekkor a szeretet, a megértés, a befogadás kifejezései.

A modul mellékletei

Tanári segédletek

- P1 – Shakespeare *Ahogy tetszik* (részlet)
- P2 – Ötletek a brainstorming moderálásához – Háttéranyag
- P3 – A korfa tetején –(Megoldások)
- P4 – Gondolatok a „sikeres” idősekről (A változat)
- P5 – Magány vagy egyedüllét (Vitakérdések)
- P6 – A transzparenszek szövegei

Tanulói segédletek

- D1 – Az emberi élet hét korszaka. Részletek Shakespeare *Ahogy tetszik* című drámájából. Feladatkártyák. Mindegyikből egy darabra van szükség.
- D2 – A korfa tetején. Kiscsoportos feladatlap. A lapot annyi példányban kell sokszorosítani, ahány csoport alakult az osztályban.
- D3 – Ha most lennék fiatal... Németh László gondolatai. A lapból minden tanuló kap egyet.